

Verslag van de twaalfde
Kennisdag Inspectie
Waterkeringen, op
donderdag 19 maart 2015
in Arnhem

Rijkswaterstaat
Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Zorgplicht: lust of last?

Vanaf 1 januari 2014 toetst de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) van het ministerie van I&M de zogenoemde zorgplicht voor primaire waterkeringen. Dit om te zorgen dat de uitvoering ervan transparanter en doelmatiger wordt. De Unie van Waterschappen heeft STOWA gevraagd de waterschappen hierbij te helpen. Dat gebeurde onder meer door het onderwerp op de kaart te zetten tijdens de Twaalfde Kennisdag Inspectie Waterkeringen, op donderdag 19 maart jl. Volgens veel sprekers tijdens de dag is de zorgplicht een mooie uitdaging om te laten zien 'dat je doet wat moet'. Maar hier en daar leeft de angst dat het vooral een papieren circus wordt. Een verslag.

Eerst even de feiten. De zorgplicht houdt in dat waterkeringbeheerders de wettelijke taak hebben om hun primaire keringen aan vastgestelde veiligheidseisen te laten voldoen en met het oog daarop voor het noodzakelijke beheer en onderhoud dienen te zorgen. De crux hierbij is dat ze meer dan voorheen expliciet moeten maken wat ze doen om keringen op orde te brengen en te houden.

Directe aanleiding voor het scherper toezicht op het naleven van de zorgplicht is het feit dat de zesjaarlijkse toetsing van de waterkeringen is vervangen door een toetsing een keer in de 12 jaar. Het ministerie van I&M heeft een kader voor de zorgplicht opgesteld met criteria waaraan de beheerders van primaire waterkeringen moeten voldoen.

[Video](#) | **Opening door de dagvoorzitter, Theo van de Gazelle**

Volgens dagvoorzitter en plaatsvervangend DG Rijkswaterstaat Theo van de Gazelle moeten we ons vooral niet gek laten maken door het verscherpte toezicht op de zorgplicht. Dat deed hij zelf ook niet. Maar hij gaf ook aan wel een beetje geschrokken te zijn van de uitkomsten van de zorgplichtpilot die ILT in 2014 bij Rijkswaterstaat en enkele waterschappen heeft uitgevoerd. Daaruit kwam naar voren dat RWS op dit moment onvoldoende kan aantonen dat de primaire waterkeringen waar ze verantwoordelijk voor zijn, echt veilig zijn. Dit is volgens hem wel nodig, omdat ruim 9 miljoen mensen in Nederland beschermd worden door dijken. Deze burgers verwachten volgens Van de Gazelle terecht van de waterkeringbeheerders dat zij *in control* zijn als het gaat om veiligheid.

[Video](#) | [PPT](#) | **Zorgplicht en toezicht, Jacqueline Lamé (ILT)**

Jacqueline Lamé van de Inspectie voor Leefomgeving en Transport vertelde meer over de wijze waarop ILT tegen toezicht aankijkt. Haar belangrijkste boodschap: 'Op een bepaald moment heeft een organisatie zich zodanig professioneel ontwikkeld (lees: de waterschappen en RWS red.), dat het heel logisch is dat je je gaat bezig houden met zorgplicht en systeemtoezicht.' Het toezicht moet volgens haar zijn afgestemd op de organisatie, dan wel de taak waarop toezicht wordt gehouden. Als dat niet het geval is, loop je volgens haar de kans dat het mis gaat. Het toezicht wordt te gedetailleerd, wat mogelijk leidt tot frustratie en *window dressing* bij de organisatie die onder toezicht staat. Of het toezicht is te vrijblijvend, waardoor de plicht niet goed wordt nageleefd. ILT is samen met de waterschappen nu op zoek naar het optimum. 'Een spannend experiment', noemde Lamé dat in haar presentatie. 'We kijken bij u op kantoor - via audits - en in het veld - reality checks - en hopen dat iedereen zo goed mogelijk met de zorgplicht uit de voeten kan.' Ze hoopte dat de waterschappen binnen vijf jaar een goed beeld hebben van de wijze waarop ze de zorgplicht willen invullen: wat vind je een verantwoord niveau en hoe wil je dat bereiken?

[Video](#) | [PPT](#) | **Uitvoeringskader Zorgplicht Primaire Waterkeringen RWS. Wanneer is goed, goed genoeg? Ype Heijman (Rijkswaterstaat)**

Een *wake up call*. Zo noemde Ype Heijman van Rijkswaterstaat de zorgplichtpilot die de ILT bij Rijkswaterstaat draaide. Daaruit kwam naar voren dat RWS vooral goed is in 'Plan' en 'Do' uitvoeren, maar niet zo goed in 'Check' en 'Act'. Het is volgens hem vooral zaak deze 'PDCA-cyclus te sluiten' om aan de zorgplicht te kunnen voldoen. Op die manier kun je laten zien dat je goed invulling geeft aan de zorgplicht. Rijkswaterstaat zoekt daarvoor naar enkele kernprestatie-indicatoren die bepalend zijn of er wordt voldaan aan de zorgplichten. De medewerkers van Rijkswaterstaat moeten bovendien een mentale omslag maken in verband met de zorgplicht, aldus Heijman. Hij sprak in dat verband over een nieuwe mindset: 'Ook al hebben we het buiten goed geregeld, we moeten voor onszelf weten en aan anderen kunnen tonen dat het werkelijk in orde is.' Rijkswaterstaat wil bij de verdere de invulling van de zorgplicht samen optrekken met de waterschappen.

[Video](#) | [PPT](#) | **Zorgplicht: Eeuwenoud, maar in een nieuw jasje, Erik Wagener (Waterschap Groot Salland)**

Erik Wagener van Waterschap Groot Salland noemde de zorgplicht in zijn presentatie een geweldige kans voor waterschappen om te laten zien wat ze kunnen en om daar nog beter in te worden. Het gaat bij zorgplicht in zijn ogen om transparantie, verantwoordelijkheid nemen en continuïteit bieden. Ook bij het Waterschap Groot Salland valt, net als bij RWS, nog het nodige te verbeteren in het tweede deel van de PDCA-cyclus, de 'Check' en 'Act', zo bleek uit de ILT-pilot die er werd gehouden.

Wagener noemde de zorgplicht nadrukkelijk een vorm van assetmanagement, iets wat andere sprekers hem later op die dag nazelden. Bij assetmanagement draait het om de activiteiten die een organisatie uitvoert voor het optimaal *managen* van de prestaties, risico's en kosten van de *assets* (bedrijfshulpmiddelen, i.c. waterkeringen). Dit vereist voor waterkringbeheerders dat ze beheer-, onderhouds- en verbeterwerkzaamheden in bedrijfsprocessen nadrukkelijk koppelen aan kosten voor, en te leveren prestaties van hun waterkeringen. Wagener vond dat het zogenoemde beheerdersoordeel een belangrijke rol zou moeten spelen bij de invulling van de zorgplicht, waar ook voor wordt gepleit bij het toetsen van waterkeringen. Dat lijkt een logische stap, maar roept natuurlijk direct de vraag op hoe je dat tot uitdrukking laat komen.

[Video](#) | [PPT](#) | **Professionalisering van rail infra management, Jan Swier (ProRail)**

Na Wagener was het tijd voor een uitstapje buiten de waterwereld. Assetmanagement expert Jan Swier meer vertelde op welke manier zijn werkgever ProRail werkt aan een veilig, betrouwbaar, punctueel en duurzaam spoorwegennet. Volgens hem verschillen waterschappen en ProRail niet erg van elkaar waar het gaat om de aspecten die een rol spelen bij asset management. Het draait volgens hem in beide gevallen om een publiek belang, assets (dijken danwel spoorwegeginfra), prestaties, risico's en kosten. De uitdaging is het vinden van de optimale mix: welke prestatie tegen welke kosten, met welke risico?

Swier weet uit eigen ervaring dat er tijd nodig is om de overstap te maken van traditioneel beheer & onderhoud naar assetmanagement. Je kijkt in zo'n geval niet meer naar manuren, techniek en budgetten, maar naar kosten, risico's en prestaties. Er zijn geen regels en instructies meer, maar specificaties en contracten. Jaarlijkse begrotingen hebben plaats gemaakt voor meerjarige cashflowplannen.

Volgens Swier zijn er geen blauwdrukken voor het invoeren van assetmanagement. Wel deed hij enkele aanbevelingen. Zorg eerst dat je de basis op orde hebt, zoals een complete en actuele database van je assets, de kosten van producten en processen, je informatievoorziening en je inspectie. Investeer in managementtechnieken, zoals risico-, contract- en kennismanagement. Het allerbelangrijkste bewaarde hij tot het laatst: bij assetmanagement gaat het vooral om de omslag in oriëntatie die de eigen medewerkers moeten maken, van intern naar extern. De medewerkers moeten gaan werken vanuit het

beseft dat alles draait om de eisen, wensen en verwachtingen van de buitenwereld: stakeholders, burgers en gebruikers.

[Video](#) | [PPT](#) | **Kennis delen = kennis vermenigvuldigen, Piet Sennema (Waterschap Aa en Maas)**

Piet Sennema van Waterschap Aa en Maas bracht de aanwezigen weer dichterbij huis met zijn presentatie kennis delen = kennis vermenigvuldigen. Sennema hield een vrolijk en inspirerend verhaal over de zorgplichtopgave waar de waterschappen voor staan. Volgens hem staan de waterschappen voor een lastige opgave. Die komt korgezegd neer op het bereiken van hoogwaardige veiligheid tegen lagere kosten. Vervelend? Dat is maar net hoe je ertegen aankijkt. Het doet een appèl op de inspiratie, de verbeeldingskracht, het enthousiasme en professionele trots van de waterkeringbeheerders zelf, aldus Sennema. Natuurlijk gaat het niet vanzelf, want 'leren doet zeer' en 'samenwerken kost eerst meer tijd (i.p.v. minder)' aldus Sennema.

[Video](#) | **Uitreiking praktijkdiploma's inspecteur, Claudia Peters**

Claudia Peters van de stichting Wateropleidingen reikte na de presentatie van Piet Sennema een trofee uit aan drie dijkinspecteurs voor het behalen van het praktijkdiploma Inspecties. Sinds 2008 organiseert de stichting een driedaagse opleiding 'Visuele Inspectie van waterkeringen'. Sinds twee jaar kunnen inspecteurs ook een praktijkexamen afleggen. Daarna was het de beurt aan dagvoorzitter Theo van de Gazelle om oud-RWS'er Peter Blommaert te bedanken voor zijn rol als grondlegger van het kennisprogramma Verbetering en later: Professionalisering Inspecties Waterkeringen. Peter, die inmiddels Civiele Techniek doceert aan de Technische Hogeschool Rotterdam, stond ook aan de wieg van de kennisdagen.

[Video](#) | [PPT](#) | [Film](#) | **De muizenplaag in Friesland, Niek Bosma (Wetterskip Fryslân)**

Vlak voor de pauze maakten de aanwezigen met Niek Bosman van Wetterskip Fryslân een uitstapje naar het zuidelijke deel van de provincie Friesland, dat geteisterd wordt door een ware muizenplaag. Door de zachte winter en droge zomer van 2014 is de muizenpopulatie in (Zuid-)Friesland geëxplodeerd. Er zijn naar schatting 15 miljoen muizen. De knaagdier-tjes graven gangen onder het grasland en vreten de graswortels aan. Het gras sterft daardoor af en het veld wordt bruin. De problemen doen zich ook voor op kaden. Want als het te nat wordt trekken de muizen naar drogere delen, aldus Bosman. Inmiddels is er al het nodige onderzoek verricht naar de mogelijke oorzaken en maatregelen. Het klimaat, de mate van beweiding en de mate van drooglegging spelen volgens Bosman een grote rol bij het ontstaan van muizenplagen. De opgedane kennis wil het waterschap graag delen met andere waterschappen die mogelijk last ondervinden. Het waterschap werkt aan een soort 'Mouse Early Warning System'.

Na de lunch konden de deelnemers een keuze maken uit een groot aantal workshops over uiteenlopende waterkeringonderwerpen. In dit verslag beperken we ons tot de workshops over de zorgplicht.

[Video](#) | [PPT](#) | **Inspectieplannen onder de loep, Piet Stouten (STOWA) & Mattijs Hehenkamp (Movares)**

In de workshop 'Inspectieplannen onder de loep' vertelde Piet Stouten namens STOWA meer over de uitkomsten van de gesprekken die hij met waterschapsmedewerkers heeft gevoerd over de wijze waarop ze hun inspectieproces hebben ingericht. Dit gebeurde in het kader van het kennisprogramma 'Professionalisering Inspectie Waterkeringen (PIW)'. Uit de gesprekken kwam naar voren dat er, zeker met het oog op de zorgplicht, nog het nodige te verbeteren valt. Aandachtspunten zijn onder meer op orde hebben van de data en de informatievoorziening. Veel inspectie-medewerkers ervoeren bij management en bestuur ook weinig betrokkenheid bij hun werk. Daar zal door het stringentere toezicht op

de zorgplicht door de ILT ongetwijfeld verandering in komen, aldus Stouten.

Naar aanleiding van de gesprekken heeft PIW vijf regionale werkplaatsen ingericht waarin enkele waterschappen in enkele sessies gezamenlijk werken aan het actualiseren van hun inspectieplannen, met het oog op de zorgplicht. De grootste uitdaging daarbij is volgens Stouten het borgen van de implementatie en uitvoering van de inspectieplannen: wie is daar verantwoordelijk voor?

De workshop werd afgesloten met een aantal stellingen, zoals: *ieder waterschap is anders. Daarom is het terecht dat het inspectie proces overal anders is ingericht.* De meeste aanwezigen vonden dat ondanks de verschillen tussen waterschappen, het inspectieplan enige mate van uniformiteit zou moeten hebben. De tweede stelling luidde: *als we moeten noen wat in het inspectieplan staat, hebben we een groot capaciteitsprobleem.* De meeste aanwezigen waren het in mindere of meerder mate eens met deze stelling. Een geactualiseerd inspectieplan waarin de zorgplicht is meegenomen, kan volgens een van de workshopdeelnemers een breekijzer zijn om met het bestuur het gesprek aan te gaan over benodigde middelen.

[Video](#) | [PPT](#) | **Zorgplichtinitiatieven uit de sector I, Bart Vonk (Rijkswaterstaat) **(Video bevat ook presentatie van Sanne van Mispelaer)****

Bart Vonk van Rijkswaterstaat vertelde daarna wat meer over de zorgplichtpilot die ILT bij RWS draaide en de acties die nu lopen binnen de organisatie om de zorgplicht handen en voeten te geven. Naar aanleiding van de uitkomsten van de pilot werkt Rijkswaterstaat nu aan een Uitvoeringskader Zorgplicht. Dat gebeurt op basis van een inventarisatie van alle bestaande kaders, werkafspraken, activiteiten, processen en producten binnen Rijkswaterstaat rondom de PDCA cyclus. Daaruit bleek dat de algemene processen binnen Rijkswaterstaat te weinig specifiek zijn als het gaat om voor waterveiligheid te kunnen voldoen aan de zorgplicht. RWS gaat de komende periode alle kaders en werkafspraken rondom zorgplicht digitaal ontsluiten en bepalen wanneer 'goed goed genoeg is'. Er worden enkele acties met voorrang opgepakt. men gaat aan de slag met het aantoonbaar maken dat men voldoet aan de eisen van de zorgplicht. Risicogestuurd beheer en onderhoud moet de basis worden voor de zorgplicht en het inspectieproces daarbinnen als kernactiviteit. Vonk gaf aan dat Rijkswaterstaat voor deze vervolgstappen graag samenwerkt met de partners, juist omdat je in het waterkeringsysteem heel erg van elkaar afhankelijk bent. Keuzes die RWS maakt, zijn van invloed op andere partijen.

[Video](#) | [PPT](#) | **Zorgplichtinitiatieven uit de sector II, Sanne van Mispelaer **(Waterschap Groot Salland)****

[Video](#) | [PPT](#) (Hazenoot) | [PPT](#) (Van Langen) | **Zorgplichtinitiatieven uit de sector III, Evert Hazenoot (Waterschap Rivierenland) Peter van Langen **(Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier)****

Aan het einde van de middag kwamen vertegenwoordigers aan het woord van Waterschap Groot Salland (Sanne van Mispelaer), Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (Peter van Langen en Waterschap Rivierenland (Evert Hazenoot). Voor de invulling van de zorgplicht trekken deze waterschappen gezamenlijk op. Over en weer fungeren zij als sparring partners en via onderlinge reviews willen ze van elkaar leren. Ze hebben ook een gezamenlijke ambitie geformuleerd: *het continu en aantoonbaar inzicht in de veiligheid van beheersmaatregelen, georganiseerd als een proces met continue verbetering door evaluatie.*

De drie waterschappen brengen onder meer de processen in kaart gebracht die betrekking hebben op waterveiligheid. Om die processen te borgen willen de betrokkenen waterschappen deze mogelijk laten certificeren volgens een passend kwaliteitsmanagementsysteem, zoals de ISO 55001. Via zogenoemde GAP-analyses

bekijken de waterschappen maken de waterschappen een vergelijking tussen de bestaande situatie in vergelijking tot de eisen van de ISO-norm. Op die manier krijgt men een goed beeld van de vervolgstappen. Overigens is certificering volgens Evert Hazenoot niet per se het einddoel. Het geeft vooral richting.

Tot slot: één van de concrete zaken die de drie waterschappen oppakken is het doorontwikkelen van SUCCESS, een rekeninstrument dat Groot Salland liet ontwikkelen om metingen van belasting van een waterkering te vertalen naar een actueel veiligheidsbeeld. Dit had betrekking op de Mastenbroekpolder, maar kan ook in andere situaties worden toegepast. De drie nodigden andere waterschappen nadrukkelijk uit zich bij hen aan te sluiten.

Discussieforum: Toetsing Waterveiligheid

Op www.stowa.nl kunnen waterkeringbeheerders zich aanmelden voor het discussieforum Toetsing Waterveiligheid. Op het forum worden met name producten geplaatst die te maken hebben met WTI 2017. Doel van het forum is om kennis en kunde over WTI 2017 met elkaar te delen. Hoe meldt u zich aan? Via 'Mijn profiel' rechtsboven op de homepage logt u in op STOW-account, of maakt u een account aan. Onder 'Mijn STOWA kunt u zich aanmelden voor een discussieplatform.

Platform Waterkeringbeheer uit de startblokken

Tijdens de twaalfde Kennisdag Inspectie Waterkeringen kwam voor de eerste keer het Platform Waterkeringbeheer bijeen. Dit is een landelijk opererend platform van leidinggevenden in het beheer en onderhoud van waterkeringen. Paula Dobbelaar van waterschap Aa en Maas, wordt daarvan de voorzitter.

De eerste bijeenkomst was een bescheiden maar tegelijkertijd enthousiaste start. De sfeer werd kernachtig vertolkt door afdelingshoofd Waterveiligheid & Wegen bij Hollands Noorderkwartier Reindert Jan Sellies met de woorden 'Ich bin ein Beheerder', of anders verwoord: ik sta voor mijn taak en daar mag men mij op aanspreken. De aanwezigen konden zich hierin goed herkennen.

Het platform wil via intervisie elkaar collegiaal bijstaan en aan de hand van geprioriteerde activiteiten ontwikkelingen stimuleren, initiëren of uitvoeren. Belangrijke thema's voor het platform zijn: assetmanagement, zorgplicht, datamanagement, toetsen, maar ook onderhoud, bedrijfsvergelijking en dijkbewaking. Voor de zomervakantie wil het platform een plan hebben waarin doel, functie, werkwijze en activiteiten meer zijn uitgewerkt.

De deelname was heel goed. Bijna alle leidinggevenden op het gebied van het beheer en onderhoud van waterkeringen waren bij deze eerste bijeenkomst aanwezig.